



**Obrazový  
manuál spravodajcu  
bocianov bielych**



**MINISTERSTVO  
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA  
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**



**SLOVENSKÁ  
AGENTÚRA  
ŽIVOTNÉHO  
PROSTREDIA**

**ZELENÝ | GREEN  
VZDELÁVACÍ | EDUCATION  
FOND | FUND**



**SOS/BirdLife  
SLOVENSKO**





K najstarším údajom o výskyte bociana bieleho (*Ciconia ciconia*) na území dnešného Slovenska patrí údaj uverejnený v publikácii Townsona v roku 1797 (Townson R. – Travels in Hungary). Prílohu knihy tvorí Korabinského kolorovaná mapa z roku 1791 s vyznačenými miestami výskytu bociana na sútoku Váhu a Malého Dunaja. Podľa novšie doložených údajov vieme, že bocian biely výraznejšie osídľoval územie Slovenska na konci 19. storočia. Známe sú z tohto obdobia síce iba ojedinelé hniezda z Podunajskej nížiny a Východoslovenskej nížiny. Viacerí vtedajší prírodovedci ho vo svojom území nezaznamenali, preto ho vo svojich prácach ani neuvádzajú.

Začiatkom 20. storočia začali pribúdať hniezda v údoliach riek Ipeľ, Slaná, Hornád, Topľa a Ondava. Bociany údoliami väčších riek prenikli pomerne vysoko na sever Slovenska do kotliny Váhu, Oravy, Turca, Hrona a Popradu. Prvé medzinárodné sčítanie v roku 1934 prinieslo údaj o počte 2 219 obsadených hniezd vyskytujúcich sa v 512 obciach, prevažne na juhu Slovenska. Neskorší povojnový rozvoj krajiny spôsobil pokles počtu hniezd a vynútený rozptyl bocianov do severnejších oblastí. Tento trend vrcholil v deväťdesiatych rokoch 20. storočia. V roku 1984 klesla populácia na 1 018 párov v 752 obciach. Pokles spôsobila súhra viacerých faktorov. Bolo to celoplošné odvodňovanie územia, meliorácie, regulácie tokov, spájanie parciel ornej pôdy do veľkoplošných lánov a s ním spojený zánik rôznorodosti biotopov v krajine ako aj zánik hojnosti potravy. Radikálna prestavba obydľí a výrub stromov v obciach zlikvidovali pôvodné príležitosti pre výstavbu hniezd. Zaznamenaný bol nárast hniezd na nových, problémových stanovištiach (elektrických stĺpoch) a ich zhadzovanie. V tomto období až 38% hniezd sa nachádzalo na stĺpoch elektrického vedenia. Ďalší rozpad populácie zastavili opatrenia, ktoré súviseli so stabilizáciou a tvorbou vhodných hniezdných stanovišť. Počet hniezd na elektrických stĺpoch klesol v roku 2017 na 141 (10,78 % z celkového počtu hniezd). Až 73,75 % obsadených hniezd sa dnes nachádza na

umelých hniezdných podložkách inštalovaných na samostatných stĺpoch, podložkách na stĺpoch elektrického vedenia či iných stanovištiach.

V súčasnosti sa počet obsadených hniezd na území Slovenska zastavil na počte približne 1 300 párov (1 307 hniezd v 976 obciach v roku 2017).

Nedostatok potravy vyvolaný intenzívnym veľkoplošným pestovaním monokultúr (repka, pšenica, kukurica, slnečnica, obiloviny) spôsobuje pokles reprodukčného potenciálu párov hlavne v nížinných oblastiach. Na hniezdach je menší počet mláďat. Mláďatá sú často v čase dospievania vyhodene z hniezd alebo hynú z dôvodu požitia potravy kontaminovanej agrochemickými postrekmi. Pre zmenu tohto negatívneho trendu pristúpilo sa v poslednom období k revitalizácii niektorých území s cieľom prinavrátiť do krajiny stojaté vodné plôšky, kosné lúky a remízky zelene. Prvé projekty postavené na úsilí dobrovoľných organizácií už prinášajú pozitívne výsledky.

Mladé bociany, ktoré opustia na jeseň naše územie pohlavne dospievajú v treťom roku života. Vtedy sa vracajú do rodného kraja hniezdiť. Za uvedené obdobie na nich číhajú rôzne nástrahy v dôsledku čoho sú straty veľmi vysoké (až 70%). Okrem prirodzeného úhynu častou príčinou usmrtenia býva náraz do vzdušného vedenia elektrickej energie, skrat pri od-dychu na stĺpoch elektrického vedenia a kolízie s dopravou. V posledných rokoch evidujeme čoraz väčší nárast nelegálneho, nezmyselného zastreľovania bocianov na migračnej trase. Bocian je medzinárodnými dohovormi a národnými zákonmi chránený. Spoločenská hodnota za úmyselné usmrtenie je vyčíslená na 2 300 eur.

Pre svoju výnimočnosť boli na základe jeho prítomnosti jednotlivé časti krajiny vyhlásené za Chránené vtáčie územia (CHVÚ). Ako kritériový druh ochrany vystupuje v CHVÚ Horná Orava (K1), Medzibodrožie (K1) a Poiplie (K1). V ďalších CHVÚ ako Košická kotlina, Laborecká vrchovina, Morava a Východoslovenská rovina sa vyskytuje v početnosti viac ako 1% našej populácie.

Každoročne sa čoraz viac ľudí zapája do sčítania hniezd a mláďat bociana bieleho na Slovensku. Sú to nielen odborní pracovníci prírodovedného zamerania, profesionálni ornitológovia, ale aj amatérski vtáčkari, ľudia so záujmom o poznávanie prírody. Našou snahou je získať také informácie o hniezdach, ktoré budú mať porovnateľnú a výpovednú hodnotu. K tomu nech slúži niekoľko rád.

Aby pozorovanie nevyznelo ako prvonález hniezda odporúčame našťudovať si v dostupnej literatúre to, či v danej obci už v minulosti bolo hniezdo popísané. Spracované prehľady hniezd nájdete v publikovaných článkoch a zborníkoch z konferencií o bocianovi bielom alebo v Atlase hniezd bociana na internetovej stránke [www.bociany.sk](http://www.bociany.sk).

## Ako zistíme, či sa v obci nachádza hniezdo?

Už pri vstupe do obce sledujeme stĺporadia elektrických vedení a to, či sa na niektorom zo stĺpov nenachádzajú konáre ako základ hniezda.

Všímame si komíny ústredného kúrenia a masívnejšie komíny historických budov. Na prítomnosť bociana upozorňuje aj trusom obielená strecha domu v blízkosti hniezda.

(1) V súčasnosti je dobrým vodítkom aj odpudzovač v tvare pyramídy inštalovaný na stĺpe elektrického vedenia prevádzkovými pracovníkmi distribučnej spoločnosti ako znak toho, že o hniezdenie na danom mieste bociany prejavili záujem.



(1) Odpudzovač proti sadaniu bocianov a stavaniu hniezda

(2) Od priletu na hniezdo koncom marca až do konca apríla sa na hniezde zdržiavajú oba dospelé jedince. Prinášajú hniezdny materiál, upravujú okraje hniezda, pária sa. Pri dvorení a obhajovaní hniezda klepú zobákom a otvárajú krídla. Nové páry si svoju pozíciu na lokalite musia vydobýjať súbojmi s domácimi bocianmi. Klepotanie zobákom a otváranie krídel je signál pre bociany letiace vo výške, že hniezdo a potravné teritórium už je obsadené. Ak aj napriek tomuto varovaniu priletí do blízkosti hniezda ďalší bocian domáci pár mu súbojom a naháňaním dáva pocítiť, že je tu v území nevitným hosťom.

(3) V apríli až do konca mája sedí vždy jeden bocian z páru striedavo na násade vajec. Druhý z páru v tom čase zbiera na blízkej lúke potravu alebo stojí na okraji hniezda, upravuje hniezdnu stavbu alebo si čistí perie. Dbá, aby žiadny z opozdilcov sa mu nenastahoval do bezprostrednej blízkosti či dokonca neprebral partnerku.

(4) Od vyliahnutia mláďat (od konca mája) a počas prvých 20 dní ich života, kým sú pokryté páperím (do polovice júna) je na hniezde stále prítomný jeden dospelý bocian. Telom a pootvorenými krídlami tieni mláďatá pred horúcim slnkom, chráni pred dažďom a zabezpečuje ich ochranu pred predátormi.



(2) Tokajúce bociany na hniezde



(3) Správanie sa bocianov na hniezde v čase inkubácie



(4) Tienenie i ochrana mláďat





(5) reperovanie a osamostatňovanie sa mláďat



(6) Skoro dospelé mláďatá už stoja na hniezde



(7) Nerovnomerné postavenie mláďat na hniezde



(7) Vo voľnom priestore leží ešte jedno mláďa



(8) Obsadené hniezdo má vyvýšené okraje



(9) Hniezdo je obsadené, ale bez násady a úpravy

(5) Koncom júna mláďatá začínajú preperovať, stavajú sa na nohy a prítomnosť dospelého bociana na hniezde už nie je nevyhnutná. V tom čase sú mláďatá vystavené nebezpečenstvu z premočenia dažďom či podchladenia.

(6) Pri vyššom počte mláďat v hniezde si dospelé bociany môžu na vhodnom, blízkom stanovišti (elektrický stĺp) naložiť zopár konárov ako základ tzv. hravého hniezda. Na ňom oddychujú i nocujú bez toho, aby od nich mláďatá vyžadovali potravu. Tieto hniezda neregistrujeme. Odporúčame ich po sezóne zhodiť, aby nespôsobili neskôr problémy. V prvej polovici júla realizujeme sčítanie mláďat. Ak nemáme možnosť pozrieť sa do hniezdnej kotliny z vyvýšeného miesta, je pre získanie presného údaju o počte mláďat dôležité, aby mláďatá na hniezde stáli. Vtedy ich budete všetky vidieť. Takýto termín je ráno po prebudení sa, v čase kŕmenia, vo veľkej horúčave uprostred dňa, tesne po daždi a podvečer pred zaľahnutím na hniezdo.

(7) Ak pochybujeme o tom či sme videli všetky mláďatá odporúčame pri hniezde chvíľu zotrvať a presvedčiť sa o situácii. O možnej prítomnosti aj ďalšieho mláďaťa, ktoré zostalo pri prvom pohľade ležať na hniezde napovie často nerovnomerné rozostúpenie sa stojacich mláďat na

hniezde. Ideálny termín kontroly počtu mláďat je v čase kŕmenia, návniku lietania, tesne pred vyletením mláďat z hniezda.

(8) Samotný tvar hniezda nám napovie, či je hniezdo obsadené alebo opustené. Ak má hniezdo vyvýšené horné okraje, konáre po obvode nie sú uľahnuté a z profilu sa javí širšie pri hornom ako dolnom okraji, môžeme predpokladať, že je obsadené. Hniezdo s násadou má v júni okraje obielené trusom. Výsledkom záznamu pozorovania a funkčného využitia hniezda je zápis s uvedením počtu mláďat (v podobe HPm1 – HPm6).

(9) V niektorých prípadoch je hniezdo iba sčasti upravené a nie je vyvýšené novým hniezdnym materiálom. V mesiacoch jún a júl nie je ani okraj hniezda a priestor pod ním obielený trusom. V takýchto prípadoch môžeme predpokladať, že bociany hniezdo obsadili, no nevyvedli mláďatá. Výsledkom záznamu je, že hniezdo je obsadené. Môže sa jednať o obsadenie jedným jedincom (HE), sporadické obsadenie párom (HB) alebo neúspešné hniezdenie s vyhodnotenou znáškou, zachladnutím násady alebo uhynutím mláďat (HPo). V takomto prípade je vhodné o situácii sa informovať u miestnych obyvateľov z blízkeho okolia hniezda.

(10) Hniezdo, ktoré nebolo v hniezdnej sezóne obsadené, má neupravené okraje, nie je oproti minulosti vyvýšené novým hniezdnym materiálom. Pri pohľade je zreteľne užšia vrchná časť a širšia spodná časť hniezda. Okraje hniezda ani priestor pod hniezdom nie sú obielené trusom. Pri hniezdach viac rokov po sebe neobsadených sú tieto znaky čoraz nápadnejšie. Často sa na hniezde nachádza vyrastená burina. V zázname z pozorovania uvádzame, že hniezdo je neobsadené, opustené (HO).



(10) Hniezdo neobsadené, užšie vo vrchnej ako v spodnej časti



(11) Hniezdo s ozdobou rôznych druhov burín



(12) Fotografia hniezda v priestore

(11) Vyrastená burina na hniezde však nemusí automaticky znamenať, že hniezdo je neobsadené. Pri oneskorenom obsadení hniezda bocianmi a nižšej znáške burina môže rásť a byť súčasťou hniezda. Často ani dorastajúce mláďatá ju nestacia ušľapať či spáliť trusom. Tu musíme ako rozlišovací znak o funkčnom využití brať do úvahy prítomnosť dospelých bocianov na hniezde v čase po vyliahnutí mláďat.

(12) Fotodokumentáciu hniezda do Atlasu hniezd robíme s odstupom a v pozícii tak, ako ste hniezdo zaregistrovali prvýkrát po príchode na lokalitu. Vhodné je pre zorientovanie sa iných zachytiť v obraze aj význačnejší nemenný objekt v pozadí (kostol, historickú budovu). Detaily z hniezda sú takmer rovnaké pri všetkých hniezdach. Vaša fotografia hniezda napomôže pri lokalizácii iným mapovateľom, pri analyzovaní nepriaznivých vplyvov na hniezdenie (výstavba v blízkom okolí, prerastanie hniezda konármi stromov) či posúdenia možnosti inštalovania náhradného hniezdného stanovišťa.

(13) Nezabúdajme pri návšteve hniezda skontrolovať okraje hniezda a priestor pod hniezdom. Môžu sa tu nachádzať skupiny z vyhodnených vajec či mŕtvoly vyhodnených (vyhadnutých) mláďat. Aj tieto informácie nám napomôžu odhaliť príčinu neúspešného hniezdenia.



(13) Vajce resp. mláďa vyhodnené na okraji hniezda

Údaje a skratky používané pri spracovaní výsledkov hniezdenia v Informačnom spravodaji a v medzinárodných prehľadoch o hniezdení bocianov.

**Lokalita:** obec, miestna časť, ulica, areál poľnohospodárskeho družstva, firmy, popisné číslo domu na ktorom, alebo v blízkosti ktorého sa hniezdo nachádza, či najbližšieho suseda.

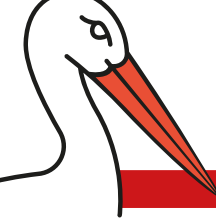
**Stanovište hniezda (najčastejšie sa vyskytujúce):** Es – elektrický stĺp; Kd – komín domu; Kons – kovová konštrukcia; Kt – vysoký tehlový komín liehovaru, píly, tehelne, ústredného kúrenia; Nes – neživý elektrický stĺp s odpojenými drôtmi; Ps – samostatný stĺp s hniezdnou podložkou; Pses – podložka na stĺpe elektrického vedenia; Pskt – podložka na komíne kotolne; Pssm – podložka na strome; Psst – podložka na streche; Psts – podložka na telegrafnom stĺpe; Sb – stena zrúcaniny; Silo – zásobník kŕmnych zmesí; Sm – strom; St – strecha; Stpz – strieška sušiaciej veže požiarnej (hasičskej) zbrojnice; Stvk – strieška vetracieho komína maštale; Ts – telegrafný stĺp; Vk – veža, štít kostola; Vod – vodojem

**Výsledok hniezdenia:** (podľa čo najpresnejšieho zistenia jedna z možností): EP – neobsadená umelá hniezdná podložka; HB – pár sa len sporadicky zdržiava na hniezde; HC – zaniknuté hniezdo, HE – hniezdo je obsadené len jedným bocianom; HO – hniezdo je neobsadené; HPm1 – HPm6 – hniezdny pár vyvedol jedno až šesť mláďat; HPO – pár hniezdil, no nevyvedol mláďatá; HPx – pár hniezdil, no výsledok hniezdenia nepoznáme.

**Dátum pozorovania a fotenia.**

Poskytnuté údaje sú súčasťou databázy hniezd a sú k dispozícii každému, kto prejaví seriózny záujem o poznanie a riešenie problematiky ochrany druhu. Vaše údaje očakávame do konca hniezdného obdobia (augusta) príslušného kalendárneho roka. Vložiť ich môžete priamo do databázy Atlasu hniezd alebo zaslať na mailovú resp. korešpondenčnú adresu spracovateľa.





# Ktoré údaje hlásiť

Každá informácia o hniezde a o situácii na hniezde je dôležitá. Pre niekoho je viac, pre iných je menej, významná. V každom prípade však akákoľvek poznámka o bocianoch v obci, o hniezde a hniezdnom stanovišti v danom roku dáva spracovateľovi dát základný poznatok pre rozhodnutie sa pri sumarizácii údajov o výsledku hniezdenia bocianov v roku.

## Údaje o hniezde

(14) K základným údajom o hniezde patrí záznam o hniezdnom stanovišti. Zaužívanými skratkami si zaznamenáme stanovište hniezda s popisom miesta. V popise sa snažíme pre budúcnosť a porovnanie uviesť názov obce (miestnej časti), ulicu, popisné číslo alebo funkčné využitie najbližšieho domu, objektu (napr. Sabinov, Puškinova 15, obecný úrad, areál materskej školy, hniezdo na podlažke na samostatnom stĺpe a pod.). Každá zmena stanovišta hniezda je novou hniezdnou stavbou, preto hniezdo vedíme ako nové so samostatným záznamom. Preložením hniezda z konzoly elektrického stĺpu na podlažku aj keď na ten istý elektrický stĺp dochádza k novej situácii. Ak pri prechode do nového roka nenastali zmeny s umiestnením hniezda pripisujeme získané údaje o hniezdení s datovaním daného roku opäť k tomu istému hniezdu v databáze.

## Priletý na hniezdo

(15) Príchod jari v každom z nás navodzuje akési napätie. Snažíme sa nezmeškať moment priletu vtáčích druhov považovaných za symboly jari. Bocian biely rozhodne medzi také symboly patrí. Jeho prítomnosť na hniezde je okamžite každému nápadná, nakoľko hniezdo bolo počas zimy bez života. Prijemný pocit z očakávaného začiatku každoročného cyklu života zatieni niekedy skutočnosť, že nami zaznamenaný jedinec druhý deň hniezdo opustí a toto zostáva opäť dlhšiu dobu prázdne. Vysvetlenie je také, že jedinec, ktorý obsadil

„naše“ hniezdo v podvečerných hodinách, alebo počas dňa keď panovalo nepriaznivé počasie, preletel naším územím na svoje hniezdo kdesi severnejšie. Bol donútený prerušiť let a oddýchnuť si. Ako miesto oddychu si vybral toto „naše“ ešte prázdne hniezdo. Svedčí to o tom, že hniezdo je dobre „zapísané“ na trase migrácie a vyhovuje aj iným bocianom v čase núdze. Ozajstný prilet na hniezdo, ktorý si pre daný pár zaznamenávame, je obsadenie hniezda spojené s dvorením, párením a dostavbou hniezda. Zaznamenávame si prilet prvého jedinca (zväčša je to samec) a prilet druhého jedinca. Stáva sa, že hniezdo obsadia naraz aj oba jedince z páru.

## Ostatné informácie z obdobia pred vyletením mláďat.

V záznamoch o hniezdení vedíme si údaj o znáške prvého vajíčka. Tento údaj, ak jedince nie sú označené, napomôže analyzovať, či sa jedná o staršiu (pôvodnú) samičku z hniezda alebo mladšiu (novú) samičku. Ak si zaznamenáme dátum nasadenia na znášku, tak si vieme vypočítať termín liahnutia sa mláďat.

Ďalšie zaznamenané údaje zachytávajú to, či počas hniezdenia došlo k súbojom s iným bocianom. Častým sprievodným javom takéhoto súboja sú vyhodené vajíčka. Niekedy končia iba na okraji hniezda. Tento moment sme nemuseli postrehnúť, no v prípade neúspešného hniezdenia vieme dedukovať toto ako jednu z možných príčin. Počet vyhodných či neplodných vajíčok je informácia, ktorá pri počte vyvedených mláďat svedčí o produktivite páru a jeho plodnosti.

(16) Pokiaľ nevidíme priamo do hniezdnej kotlinky, vieme podľa správania sa dospelých bocianov v priebehu hniezdenia zaznamenať dátum, kedy sa z vajíčok liahnu mláďatá. Ďalším údajom v zázname z hniezdenia býva údaj o možnom vyhodení mláďaťa (dátum a počet). Dnes pri niektorých hniezdach je na tento účel možné využiť online kamery.



(14) Hniezdo na podlažke na samostatnom stĺpe pri kostole. Najbližšie číslo domu 35



(15) Bocian po priletu na hniezdo prvý deň oddychuje

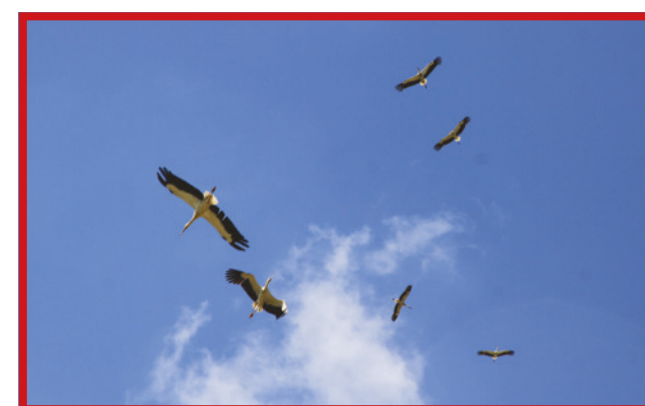
(17) Pri pozorovaní dospievania mláďat môžeme vystihnúť dátum, kedy sa mláďatá začínajú stavať na nohy a nadskakovaním a mávaním krídiel učiť sa ich používať. Významný je dátum prvého preletu a opustenia hniezda mláďatami.

(18) Pre každoročné vedenie evidencie o efektívite hniezdenia je dôležitý údaj o počte vyvedených mláďat. Často sme svedkami toho, že spravodajcovia sa chcú s týmto údajom čo najskôr pochváliť. Preto hlásenie o počte mláďat zašlú ešte koncom mája tesne po vyliahnutí sa mláďat. Pri hniezdach, do ktorých nie je vidieť, uvádzajú počet zaregistrovaných hlavíčiek. Časom ale údaj zvyšujú, keď aj tie najmenšie mláďatá dorastajú a vytŕčajú svoje hlávky. Do času, kým sa z páperím obalených mláďat stanú operené, takmer samostatné jedince, sa môžu prihodiť na hniezde ešte rôzne krízové situácie a konečný výsledok môže byť úplne iný ako bol počiatkový stav. Odporúčame preto vyčekať so zasielaním údajov o počte vyvedených mláďat do konca júna resp. začiatku júla. Vtedy už všetky mláďatá stoja na vlastných nohách na hniezde a sú nezameniteľne rozlíšiteľné. Vhodné je vyčekať na kŕmenie, na počasie po daždi alebo podvečer, kedy sú určite všetky mláďatá na nohách. Údaj vtedy hovorí o reálnom počte mláďat.

## Odlet bocianov

(19) Zaujímavý, no ťažšie postrehnuteľný, je dátum odletu bocianov. Môžeme ho rozlíšiť na odlet mláďat a dospelých bocianov. Zložitosť zaznamenania odletu spočíva v tom, že bociany zvyknú hniezdo na dlhšiu dobu opustiť a opäť sa vrátiť, a preto moment opustenia hniezda nie je tak nápadný ako jarný prilet. Prebieha v čase letných dovolení a tak aj naša prítomnosť nie je pri hniezde každodenná. Väčšinou ho za vhodných poveternostných podmienok sprevádza hromadné krúženie krdla nad hniezdom.

(20) Z ostatných údajov zaznamenávame si prípady výskytu väčších krdlov bocianov v okolí (dátum a počet). Zastavujú sa na vhodných lokalitách niekedy iba na prenocovanie. Obsadia strechy a vyvýšené budovy v mieste zastávky. K zosadeniu ich často donúti aj nepriaznivé počasie a vtedy sa na území zdržia aj niekoľko dní. Vhodné je po ich odlete prejsť daný priestor zvlášť ak sa tam vyskytujú stĺpy elektrického vedenia, či pod niektorým z nich neskončil bocian zasiahnutý elektrickým prúdom. Takýto údaj nám napomôže predísť podobným situáciám na lokalite v budúcnosti umiestnením zábran proti sadaniu na konzoly vedenia alebo umiestnením zvyrazňovačov elektrického vedenia.



(19) Spoločný odlet



(16) Pohľad do hniezda umožní zaznamenať všetky dôležité detaily z hniezdenia



(17) Prvé pokusy s lietanim

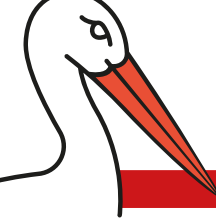


(18) Konečný počet mláďat na hniezde pred vyletením



(20) Smutný koniec zosadenia bociana na nezabezpečený stĺp elektrického vedenia





# Vedecký výskum – značkovanie

(21) Ornitológov i laickú verejnosť už oddávna láka spoznať odpovede na viaceré otázky spojené s migráciou vtákov. Bocian je jedným z modelových druhov, na ktorom je možné sledovať kam na zimu tiahnu, koľko kilometrov pritom prekonajú, ako rýchlo letia, či letia spolu celé rodiny alebo letia samostatne, kde oddychujú, aké nástrahy cestou prekonávajú a pod.



(21) Zastávka bocianov počas migrácie

(22) Na tento účel slúži značkovanie ornitologickými krúžkami. Do roku 2010 sme označovali bociany hliníkovými krúžkami s označením Národné múzeum Bratislava a alfanumerickým kódom zloženým z písmena a čísiel. Odčítanie bolo pre malé písmená a čísla náročné a spätné hlásenia prichádzali väčšinou až po náleze usmrtených jedincov. Krúžky boli umiestňované na behák (nad pätný kĺb): Ak sa bocian pohyboval v tráve alebo stál v strede hniezda krúžok ste nemuseli zbadať, nehovoriac už o odčítaní údajov.

(23) Od roku 2011 používame na Slovensku odčítacie plastové krúžky ELSA. Je to osemhran čiernej farby s bielymi písmenami a číslami. Na troch plôškach má kód krajiny. Pre Slovensko je to skratka SKB. Na štyroch plôškach je alfanumerický kód (písmeno V a štvorčíslenie). Na poslednej plôške je kontaktná adresa krúžkovacej centrály pre prípad, že by sa našiel bocian usmrtený v oblasti, kde o tomto výskume nemajú poznatky. Niektoré zahraničné centrály používajú kombinácie krúžkov. Na jednu nohu na behák dávajú hliníkový ornitologický krúžok a na druhú nohu nad kolenný kĺb farebný plastový krúžok s kódom (každá krajina má svoju farbu).

(24) Krúžkami značíme mláďatá na hniezde do veku 40 dní, ešte pred opustením hniezda. Dospelé bociany nechytáme nielen preto, že nemáme na to technické možnosti, ale aj pre-



(22) Bocian s hliníkovým krúžkom na beháku



(23) Bocian s odčítacím plastovým krúžkom ELSA



(24) Krúžkovanie mláďaťa na hniezde



(25) Situácia po príchode na hniezdo

to, že je to veľký vták s dlhými nohami a krídlami a pri chytení by si mohol spôsobiť zranenie. Odčítací krúžok umiestňujeme na stehennú kosť (nad kolenný kĺb) tak, aby alfanumerický kód bol čitateľný zdola nahor. To, na ktorú nohu krúžok umiestnime je ponechané na krúžkovateľovi. Krúžok je pre bociana čosi ako občiansky preukaz. O krúžkovaní si vedíme zápis, kde uvedieme dátum a miesto krúžkovania, sériu a číslo krúžku, počet súrodencov a v poznámke ďalšie detaily zistené na hniezde. Tento údaj sa stáva súčasťou záznamu v Krúžkovacej centrále.

(25) Pre adeptov krúžkovania je potrebné, aby poznali detaily správania sa bocianov počas krúžkovania a ich reakciu na našu prítomnosť na hniezde. Preto niekoľko rád. K hniezdu prichádzame zospodu, a tak bociany netušia o možnom ohrození. Po dosiahnutí úrovne hniezda sú zaskočené našou prítomnosťou. Dospelý bocian klepnutím zobákom dá mláďatám signál o nebezpečí a odlieta z hniezda. Počas nášho pobytu oblieta hniezdo alebo zosadne na najbližšie stanovište. Odtiaľ sleduje situáciu na hniezde. Väčšina mláďat zľahne, no ojedinelo sa do úlohy ochrancu postaví niektoré z nich a snaží sa zobákom zasiahnuť votrelca. Držíme sa preto s odstupom a snažíme sa toto mláďa čo najskôr umierniť. Ponechanie výbojov vyprovokuje aj ostatné mláďatá k podobnej alebo únikovej reakcii. U mláďat starších ako 45 dní hrozí aj vyskočenie z hniezda. Najvhodnejšie je vzpažením ruky dať vedieť mláďaťu, že situácia je pre neho beznádejná. Využijeme preto moment prekvapenia z objavenia sa na hniezde a mláďatá opatrne uchopíme za končatiny. Ak by sa aj napriek tomu vzdialili z dosahu až na opačný okraj hniezda



(25) Obranné postavenie mláďaťa



(25) Hlavy mláďat prikrýté plachtou



majme pripravenú tyč s ohnutým koncom na pritiahnutie. Pripravenou plachtou im prikryjeme hlavy. Po ukladnutí si ich natočíme tak, aby sme dali krúžky správne na nohy. V prípade, že mláďatá napriek prikrytiu stále prejavujú nepokoj plachtu z nich im stiahneme až po tom, keď sa ocitneme pod úrovňou hniezda.

(26) Odčítať údaje z krúžku je vhodné na jar po prilete bocianov na hniezdo. Vtedy sa dozvieme aj to akého pohlavia je krúžkovaný bocian. Bociany sa zdržiavajú na hniezde a majú pomerne čisté krúžky, čitateľné údaje. V lete, v období horúčav si zvyknú nohy postriekať trusom, aby im nebolo horúco z toho ako im slnko na ne pripeká. Tým znemožnia odčítanie údajov. Na odčítanie je vhodné použiť monokulár alebo fotoaparát s vyšším zoomom.

Každý kto odčíta údaje z krúžku a zašle ich do Krúžkovacej centrály Slovenskej ornitologickej spoločnosti obdrží spätné informáciu o tom kde, kedy a kým bol bocian označený, koľko kilometrov akým smerom preletel, akého veku sa dozíva a ďalšie informácie z jeho života.

(27) Novšou, finančne náročnou a ojedinelou metódou výskumu je telemetrické značenie. Zariadenie o veľkosti zápalkovej krabíčky s hmotnosťou do 22 gramov sa umiestňuje ako batôžtek na chrbát jedinca. Solárne dobíjaná batéria má životnosť troch rokov. Tých málo jedincov takto označených prináša informácie o migračnej trase, oddychových miestach, termínoch preletu. Telemetrické údaje potvrdili napr. nezákonný odstrel bocianov v Libanone počas migrácie v roku 2017.

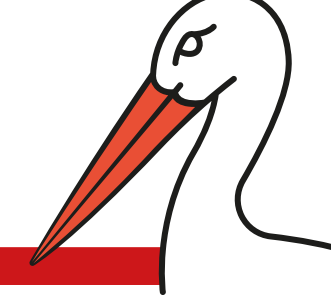
RINGING DATA		RECOVERY DATA	
Ring number	BRATISLAVA V 2315	Date	20.08.2015
Species	CICONIA CICONIA	Place	Tank Zivce
Sex	WHITE STORK	Region	Israel / IL00
Age	unknown	Country	Israel
Date	25.06.2015	Recovery (place)	
Place	KRIVANY	Coordinates	32°20' N 35°32' E
Region	Sabinov / SKSB	Species	CICONIA CICONIA
Country	Slovenska	Recovery (species)	WHITE STORK
Recovery (place)		Sex	unknown
Coordinates	49°10' N 20°54' E	Age	full grown
Recovery (species)		Condition	Alive and certainly released (7)
Ringset	Fulín Miroslav (006)	Circumstances	Bird identified from numbered legging (81)
		Recovery (date)	v kufi 7600 bocianov
		Finder	Helmut Eggers (0)
Distance (km)	2224	Eapsed time (day)	64
Direction	146.75	Ref:	20.08.2015/273501129

(26) Spätné hlásenie



(27) Bocian Oliver s telemetrickým zariadením pred odletom

# Chceme mať hniezdo bociana bieleho v obci



Vďaka poverám, symbolom a spriaznenému spôsobu života v blízkosti človeka zachováva si bocian u ľudí sympatie a popularitu. Na základe toho si mnohí radoví občania i starostovia obcí želajú, aby bocian bol naďalej stálou súčasťou života v obci. Sú ochotní hľadať a nájsť také riešenia, aby napriek negatívnym sprievodným stránkam hniezdenie čo najdlhšie pretrvávalo.

Prírode a živým tvorom v nej nevieme prikazovať a nanucovať im naše prania. Môžeme ale urobiť také opatrenia, aby sa im nami využívaný priestor stal rovnako pútavý a pohostinný.

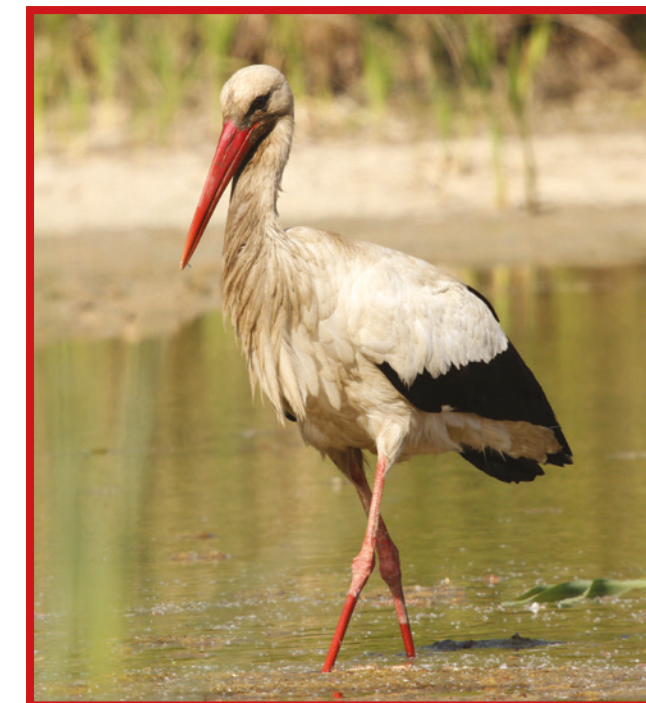
Skôr ako vyslovíte a začnete realizovať svoje pranie mať hniezdo s bocianmi vo svojej blízkosti, je potrebné zamyslieť sa nad nárokmi aké má bocian na svoju existenciu a spoznať negatíva, ktoré hniezdenie so sebou prináša. Rozhodujúce sú danosti krajiny a záujem bociana o ňu.

## Prvým kritériom je potravná ponuka

(28) U ľudí prevláda názor, že základom úspechu pre prilákajúca bociana sú žaby. Áno, žaby sú lákadlom, ale len jedným z mnohých. Bocian ako brodivý vták konzumuje všetko čo mu vlhké a podmáčané plochy s vegetáciou ponúkajú.

(29) Pokiaľ takéto plochy v okolí nie sú, využíva na získanie potravy lúky, pasienky, trvalé trávnaté porasty, priekopy pri cestách a zatravnené sady. V lánoch slnečnice, kukurice, repky, sóje a obilia potravu nehľadá a ani nenájde. Keďže sa jedná o chemicky ošetrované kultúry, intoxikovaná potrava v nich nájdená a podaná mláďatám by im spôsobila smrť.

(30) Ideálne je súčasne s našou snahou o upútanie bociana vytvoriť v bezprostrednom okolí vodnú plôšku ako základ potravnéj bázy bociana. Po dohode s vlastníkom vytypujeme v krajine miesta, na ktorých dochádza ku každoročnému zaplaveniu. V nich pomocou mechanizmov vyhlbíme priestor do hĺbky 1,5 metra a šírkou aspoň 5 metrov. Stanú sa biotopom vodných a pri vode žijúcich druhov a zásobárňou potravy.



(28) Bocian na love potrav



(29) Intenzívne využívaná poľnohospodárska krajina v okolí obce



(30) Tvorba vodnej plochy v poľnohospodárskej krajine



(30) Novovzniknutá vodná plocha





(31) Atrapa bociana v pripravenom hniezde



(32) Nové hniezdo na stĺpe elektrického vedenia



(33) Znečistenie pod hniezdom

### Ďalšou podmienkou je záujem bociana o lokalitu

(31) V dobrom úmysle prilákať bociana do obce ponúkame mu možnosť usadiť sa na nami určenom mieste, na umelo postavenom hniezde. Táto stratégia nesláví zakaždým úspech, miesto výberu nemusí vyhovovať bocianovi. Pre zvýšenie atraktivity vkladajú niekedy občania do pripraveného hniezda atrapu bociana. Okamžite, po prejavení záujmu o hniezdo živým bocianom, je potrebné atrapu z hniezda odstrániť.

(32) Z doterajších skúseností odporúčame vyčkať či bocian o hniezdenie v obci prejaví záujem a začne so stavbou hniezda najčastejšie na niektorom zo stĺpov elektrického vedenia. Jeho staviteľské úsilie neprerušíme, ale paralelne po dohode s distribučnou spoločnosťou, vedením obce a štátnou ochranou prírody urobíme výber miesta pre nové hniezdo v blízkom okolí, ktorý predpokladáme, že splní aj nároky bociana. Na myslí musíme mať to, že stavbu umelého hniezda robíme s výhľadom aspoň na desať a viac rokov dopredu. Dokončenie úprav robíme po skončení hniezdneho obdobia.

(33) V okruhu šesť až desať metrov teda neplánujeme výsadbu stromov, ktoré by neskôr korunami prerástli hniezdo a znemožnili hniezdiť. Orezávaním konárov vieme tejto situácii zabrániť. Kvôli znečisteniu trusom do okruhu šesť metrov pod hniezdom nestavíme nový stĺp do priestoru oddychovej zóny s lavičkami. Rovnaký osud, znečistenie trusom v čase hniezdenia, postihne aj okrasnú vegetáciu pod hniezdom.

(34) Nevyhnutnou podmienkou upútania bociana k novo inštalovanej podložke je, aby bol na ňu naložený hniezdny materiál (konáre a trsy trávy). Nie je potrebné na podložku naložiť pôvodný materiál zo zhodeného hniezda. Stačí nastrihané konáre získané napr. pri jarnom orezávaní ovocných stromov uložiť po dĺžke v tvare valca na zem, previazať na viacerých miestach, aby sa nám vetvičky nerozchádzali a obtočili okolo nôh. Vznikne obvodový prstenec, do ktorého napcháme priečne vetvy, aby sme prepojili strany kruhu a na plochu po umiestnení na podložku naložíme trsy trávy alebo aj celé drny. Pre lepšiu vierohodnosť môžeme hniezdo postriekať vápenným mliekom.



(34) Naložené konáre a trsy trávy na podložke pútajú bociana



(35) Nová hniezdna podložka na samostatnom stĺpe a odpudzovač na elektrickom stĺpe, kde stálo hniezdo

(35) Pri výbere miesta dbajme na to, aby v blízkosti na úrovni hniezda neboli vzdušné vedenia, na ktoré by mohol pri odlete a prilete na hniezdo naraziť. Na pôvodný elektrický stĺp umiestnime odpudzovač proti sadaniu bociana. S takto pripraveným novým hniezdom čakáme jarný prilet bocianov.

(36) Pre zachovanie hniezdenia je potrebné zabezpečiť periodickú údržbu hniezda. Rozumieme tým odľahčenie hniezda o materiál, ktorý po rokoch hniezdenia nadmerne zafažuje stanovište, najčastejšie podložku pod hniezdom. Predídeme tým jeho zrúteniu, prípadne iným škodám spôsobeným pá-



(37) Excentricky naložený hniezdny materiál



(36) Vysoké a ťažké hniezdo má obmedzenú životnosť



(36) Odľahčená hniezdna podložka po zhodení časti hniezdneho materiálu

dom. Ideálne je spojiť sa s miestnymi dobrovoľnými hasičmi, ktorí majú vhodnú techniku a v rámci nácvičky možných havarijných situácií vypomôžu zhodiť časť hniezdneho materiálu.

(37) Zásah do hniezda mimo hniezdneho obdobia je takisto potrebné ohlásiť či konzultovať s pracovníkmi štátnej ochrany prírody. Bocian každoročným nakladaním nového materiálu často excentricky navodzuje havarijný stav takéhoto hniezda. Vtedy je nevyhnutné konať čo najskôr a predísť zrúteniu hniezda.



(37) Situácia po páde takéhoto hniezda po zaťažení snehom



Bocian je vtáči druh, ktorý sa riadi zákonitostami prírody. Kým lieta, loví a požíera potravu je súčasťou prírody a nie je potrebné zo strany človeka zasahovať do jeho životných pochodov. Pre radových občanov môže byť takýto zásah do hniezda či života bocianov považovaný aj za protizákonný.

Zranenia, neprirodzené správanie a strata plachosti sú situácie, kedy s ohľadom na štatút chráneného živočícha a humánny prístup k živému tvorovi vyvolávajú v nás potrebu pomôcť mu. Legislatíva v ochrane prírody manipuláciu s chráneným živočíšnym druhom umožňuje iba vybraným pracovníkom štátnej správy a dobrovoľníkom s osobitným povolením.

(38) V súčasnosti je na Slovensku zavedený systém nahlásenia takéhoto stavu prostredníctvom tiesňovej linky na čísle 112. Po ohlásení detailov spojených s nájdeným poraneným druhom (nielen bocianom) operátor tiesňovej linky oznámi udalosť konkrétnemu pracovníkovi štátnej ochrany prírody v danom regióne, ktorý má v uvedený deň pohotovostnú službu a v prípade potreby spojí ho s ohlasovateľom. Pracovník štátnej ochrany prírody je spôsobilý so zraneným živočíchom v zmysle zákona o ochrane prírody manipulovať. Po



(38) Rozhodnutie o osude zraneného bociana vzíde po porade s veterinárnym lekárom



(40) Vypúšťanie bociana po rehabilitácii do voľnej prírody

obhliadke a po odporučení veterinárneho lekára je takisto kompetentný rozhodnúť o ďalšom osude bociana.

(39) Pokiaľ rozsah zranenia umožňuje po rehabilitácii návrat do voľnej prírody, putuje bocian do niektorej rehabilitačnej stanice štátnej ochrany prírody na našom území.

(40) Po posúdení stavu veterinárom a pracovníkom štátnej ochrany prírody je bocian po zosilnení a uzdravení vypustený do voľnej prírody. Pred vypustením značíme bociana odčítacím ornitologickým krúžkom, aby sme vedeli, aký osud ho v ďalšom živote stretne a či bolo naše snaženie o jeho záchranu efektívne.

Situácie, v ktorých sa verejnosť najčastejšie obracia so žiadosťou o pomoc bocianom.

### Vyhodenie mláďaťa z hniezda

(41) Bociany v čase dospievania mláďat regulujú ich počet na hniezde pravdepodobne z dôvodu nedostatku potravy. Vyhadzujú najslabšie, najmenšie mláďa ešte v štádiu páperia mimo hniezdo. Vysvetliť si to môžeme aj tak, že nechcú hladom trá-



(39) Bocian v rehabilitačnej stanici



(41) Bocian chovaný od útleho veku človekom stráca prirodzené správanie

piť seba a ani mláďatá. Mláďa, ak bolo vyhodené cez okraj hniezda dopadá na zem bez výraznejšieho poranenia a často ešte živé. Padá však do vysokej trávy, kde ho málokto spozoruje. Ak takéto mláďa nájdeme nastane problém čo s ním. Do pôvodného hniezda ho nemá význam vkladáť, lebo bude opätovne vyhodené. Vkladanie do iného hniezda s rovnako vyspelými mláďatami nevylučujeme, ale považujeme ho za problematické. Nevieme ako sa k adopcii postavia noví rodičia i nevlastní súrodenci. K zásahu je taktiež potrebná technika prístupujúca dosiahnutie hniezda. Odchov v umelých podmienkach je reálny, no spôsobuje, že mláďa si zvykne, že všetko čo potrebuje dostane bez námahy. Nedostane výchovu od rodičov, zaniknú v ňom všetky prirodzené pudy a upúta sa na človeka. Prestane byť samostatné a po dosiahnutí veku adolescencie je naďalej odkázané na človeka. Známe prípady takéhoto odchovu po vypustení do prírody hovoria, že jedince neboli schopné samostatného prežitia a uhynuli.

### Vypadnutie mláďaťa z hniezda pred začatím lietania

(42) Mláďa v tomto období je už operené a dostatočne vyspelé. Napriek tomu pri nácviku mávania krídlami a nadskakovania na hniezde sa stáva, že buď závanom vetra alebo zle odhadnutým manévrom pristátia padne pod hniezdo. Pri šťastnom dopade, ak nedôjde k poraneniu, stačí mláďa zahnať do odľahlej časti záhrady, mimo dosahu psov a mačiek. Tu v pokoji od rušného diania na ulici zanalyzuje svoju situáciu a začne sa správať samostatne a prirodzene. Ak je potrebné, poskytneme mu v nádobe vodu. V otvorenom prostredí sa opätovne bude snažiť vzlietnuť a zapojiť sa do normálneho života. Vkladáť ho späť do hniezda je nereálne. Vypúšťame ho na mieste, kde nájde dostatok potravy a pokoj. Dôležité je ho vypustiť ešte v čase migrácie, aby sa mohol pripojiť ku krídlom ktoré prelietajú našim územím, tzn. do 20. augusta.

(43) Iná situácia nastane pri poranení. Najčastejšie sa jedná o zlomeniny nôh, krídiel, narazené šlachy a iné vnútorné poranenia. Zlomeniny nôh zaregistrujeme okamžite, v prípade poranenia krídel sa to prejaví zvesením krídla. Ostatné poranenia sa prejavujú apatiou, naježením peria a bezduchým postávaním. V takom prípade voláme tiesňovú linku 112. Ak je bocian v takom stave, že sa dal chytiť, pri prenose z verejného priestranstva a manipulácii s ním mu prekryjeme látkou hlavu, aby nebol stresovaný prudkými pohybmi z okolia a dáme ho na odľahlé miesto (garáž, kôlna a pod.).



(43) Bocian po rozsiahlom zranení krídla



(42) Bocian prevezený do prostredia, kde sa zotaví a zosilní

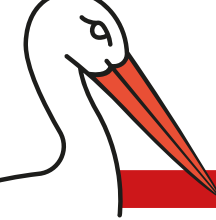
Tu prečká do príchodu pracovníka štátnej ochrany prírody. Podobný postup odporúčame aj pri náleze dospelého bociana so zranením. Aj v takomto prípade nezabudneme označiť ho ornitologickým krúžkom.

(44) Výskyt osamoteného bociana na poli v čase po jesennom odlete bocianov na zimoviská. Každoročne nastane situácia, keď sa koncom septembra a v októbri objaví na poli osamotený jedinec. Hlavný jesenný ťah bocianov skončil a naše územie opustili nielen tu hniezdiace ale aj prelietajúce bociany z Poľska a Nemecka. Postávanie bociana na poli je tak nápadné, že vyvoláva u okoloidúcich pocit opustenia a potreby postarať sa o neho. V takom prípade považujeme za dôležité pripomenúť myšlienku z úvodu. Pokiaľ lieta nemáme právo, potrebu ani možnosti chytať ho a umiestňovať v obmedzených podmienkach rehabilitačných staníc. Chlad bociana neohrozuje do takej miery ako nedostatok potravy. Vyskytne sa len na takom území, kde sa dá potrava nájsť. Potravu je v čase nepohody a nástupu zimy ochotný hľadať aj v blízkosti človeka. Až vtedy nastáva potreba pomôcť mu. Väčšinou však pred nástupom zimy odtiahne na juh. V poslednom období sú u bocianov známe prípady prežitia miernej zimy aj na našom území.



(44) Osamelý a opustený zimujúci bocian na našom území





# Nechceme mať hniezdo bociana bieleho

Nadpis kapitoly: „Nechceme mať hniezdo bociana bieleho“ nemá doslovný význam. V skutočnosti zatiaľ nikdy nešlo o zbavenie sa hniezdného páru ale iba nájdenie riešenia, aby hniezdenie nespôsobovalo problémy.

(45) Najčastejším dôvodom žiadosti na odstránenie hniezda je znemožnenie prevádzkovej obsluhy rozvodov elektrického vedenia. Sú to pochopiteľné dôvody prospešné tak energetikom ako aj bocianom. Bocianom prospešné s ohľadom na ochranu hniezda pred vznietením zo skratu elektrickej energie a predchádzania úhynu zvlášť mláďat kontaktom s elektrickým vedením. Energetikom prospešné z dôvodu bezporuchového rozvodu elektrickej energie, údržby a bezpečnosti.

(46) Verejnosť sa na nás so žiadosťou o odstránenie hniezda doteraz obrátila našťastie v málo prípadoch. Príčiny boli rôzne. Znečistenie trusom bezprostredného okolia pod hniezdom, zanášanie odkvapových rúr hniezdnym materiálom, hrozba spadnutia hniezda a výstavba v mieste hniezda. Našli sa aj malicherné dôvody ako rušivý klepot zobákom v skorých ranných hodinách, demoralizujúce pohľady na páriace sa bociany a pod. Napriek tomu vieme nájsť riešenia

pre odstránenie dôvodov, ktoré vyvolali potrebu odstránenia hniezda.

(47) Prvou zásadou riešenia situácie podľa platného zákona o ochrane prírody a krajiny je, že situáciu je potrebné riešiť s pracovníkmi príslušnej územnej správy štátnej ochrany prírody. Podľa umiestnenia hniezda, tak ako pri snahe vytvoriť bocianom príležitosť na hniezdenie aj v týchto prípadoch, do procesu riešenia vstupuje vedenie obce a vlastník terajšieho hniezdného stanovišťa.

Pokiaľ sa nejedná o havarijnú situáciu, preloženie hniezda si pripravíme v zhode so zainteresovanými stranami a realizujeme po skončení hniezdného obdobia. Ak sa jedná o havarijnú situáciu po dohode s kompetentnými pristúpime k preloženiu hniezda aj s mláďatami. Mláďatá vo veku 15 – 30 dní prenášame pomocou vysokozdvížnej plošiny na nové stanovište. Vzdialenosť nového hniezda od pôvodného je rôzna podľa miestnej situácie, no nikdy sme ju zatiaľ nemali väčšiu ako 100 m. Pokiaľ je nové hniezdo na dohľad pôvodného hniezda rodičovský pud dospelých bocianov k mláďatám ich zakaždým prinútil venovať sa výchove svojho potomstva. Prekladanie hniezda realizujeme v dopoludňajších hodinách. Mláďatá sú po rannom nakŕmení a teplota či pálava slnka

nie sú ešte na obtiaž. Odobratie mláďat a preloženie na nové stanovište realizujeme v krátkom časovom úseku. Dospelé bociany sa na prekladanie zvyčajne prizerajú z blízkych vyvýšených stanovišť alebo odlietajú na loviská. Na pôvodné stanovište po odstránení hniezda povinne inštalujeme odpudzovač proti sadaniu, a tým donútime prilietajúce dospelé bociany zosadnúť inam, zväčša na nové hniezdo. Čas na vykonanie základných úkonov (prenos mláďat, presun techniky, zhodenie pôvodného hniezda a osadenie odpudzovača) bol v priemere do 60 – 90 minút. Časový interval od vyrušenia dospelého bociana na pôvodnom hniezde do opätovného zaujatia si rodičovských povinností na novom hniezde sa pohyboval od 90 do 150 minút. V doterajšej histórii prekladania hniezd s mláďatami sa zakaždým bociany so zmenenou situáciou zmierili, novú hniezdnu podložku obsadili, mláďatá dochovali a hniezdia na nich aj v súčasnosti.



(46) Trusom znečistená strecha a hniezdnym materiálom zanesené žľaby



(47) Pripravená podložka na samostatnom stĺpe neďaleko pôvodného hniezda



(47) Zhadzovanie hniezda



(45) Spálený bocian po kolízii s elektrickým vedením

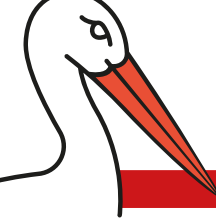


(47) Prvá reakcia dospelých bocianov po odstránení hniezda



(47) Prijatie preloženého hniezda





V roku 1993, rok pred medzinárodným sčítaním bocianov uviedla Slovenská ornitologická spoločnosť cez internetovú stránku [www.bociany.sk](http://www.bociany.sk) do života databázu pod názvom „Atlas hniezd bociana bieleho“. Bol to prelomový moment v podchytení verejnosti, v získavaní, v zaznamenávaní údajov o hniezdach i v dosiahnutí prehľadu o stave populácie. Za základ databázy bol použitý zoznam obsadených hniezd v roku 1993 pochádzajúci zo súkromnej databázy autora tejto príručky vedenej od roku 1976. Tento zoznam používa pôvodné názvy obcí a názvy miestnych častí bez diakritiky. Po preklpení do vtedy platného zoznamu obcí a miest Slovenska došlo k výrazným dezinformáciám o hniezdach. Stážisti, ktorí v centrále Slovenskej ornitologickej spoločnosti databázu naplnili nekonzultovali tieto špecifiká so spravodajcami, nepostrehli geografické odlišnosti v pomenovaní obcí a ich zaradenie v rámci platného administratívneho členenia. Nesúlad názvov obcí a neznalosť geografie Slovenska spôsobovali časté nezrovnalosti vo výsledkoch a odradili viacerých nadšencov prispievať údajmi a fotkami do databázy. Je na škodu, že Atlas hniezd bociana, hodnotený ako špičkový nebol programovaný po konzultáciách so spracovateľmi hniezd. Napriek týmto nedostatkom stala sa databáza vzorom aj pre iné ornitologické centrály. Dnes vieme aké má nedostatky a čakáme na ich odstránenie. Ak spoločnosť získava finančné prostriedky, veríme, že vykoná

úpravu v duchu nových trendov v počítačovej technike a vyčistí nedostatky vyskytujúce sa v súčasnej databáze. Databáza hniezd bociana za tie roky prešla formálnou „očistou“ z našej strany a dnes je plne funkčná s výhradami, na ktoré upozorňujeme prispievateľov dát.

### Ako vkladať pozorované údaje do databázy

V príslušnom poli zadajte názov obce. Vyrolujú sa vám hniezda s uvedeným základom názvu obce, prípadne iba s názvom, ktorý ste uviedli. Vyberte si v zozname to konkrétne vami pozorované hniezdo podľa popisu. Pri obciach, ktorých názov sa zhoduje aj s obcami v iných okresoch, dávajte pozor na príslušnosť k okresu. Ďalšie rozlíšenie je o tom, či vkladáte dáta k hniezdu obsadenému alebo už zaniknutému. K prehľadu hniezd využívajte filter pre rozlíšenie aktuálneho stavu hniezda.

Na hniezdnych kartách sa priamo zobrazuje len dátum priletu, počet mláďat, autor údajov a príspevok do fóra (komentár). Stávajú sa prípady, že pôvodné hniezdo bolo medzičasom zrušené a hniezdny pár presídlil na nové stanovište. V tom prípade nevkladajte aktuálny údaj k pôvodnému už zaniknutému hniezdu. Pre hniezdny pár nastala nová situácia v hniezdení, a preto je potrebné vytvoriť nový záznam o hniezde so súčasným popisom a uvedením aktuálneho stanovišťa.



#### Detail hniezda

ID číslo: 109  
Lokalita: Betlanovce  
Okres: Spišská Nová Ves  
Miestna časť:


Typ: na komíne

Od roku: 2000

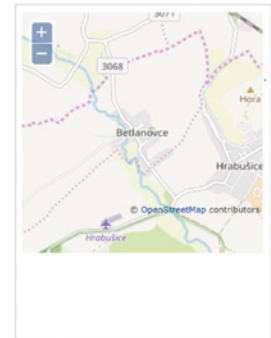
Informácie:

Rok	Deň priletu	Počet mláďat	Pozorovateľ
2010	Neznámy	Neznámy	Neznámy
2009	Neznámy	Neznámy	Neznámy
2008	Neznámy	Neznámy	Neznámy
2007	Neznámy	3	Peter Kovalik
2006	Neznámy	2	Neznámy
2005	Neznámy	1	Peter Kovalik
2004	Neznámy	4	P. Kovalik, L. Soalek
2003	Neznámy	3	Kovalik P.
2002	Neznámy	2	Neznámy
2001	Neznámy	3	Neznámy
2000	Neznámy	3	Neznámy

Poznámky: Hniezdo na komíne zručené domu pred kaštieľom, pri kostole zhodil v zime 2001/2002 vietor. Po prilete si bociany postavili nové hniezdo na tom istom mieste.



Dátum pridania: 07.04.2010 10:56



Zmeniť polohu na mape

Pridať obrázok

#### Detail hniezda

ID číslo: 1545  
Lokalita: Vysoká pri Morave  
Okres: Malacky  
Miestna časť:


Typ: na podložke na samostatnom stĺpe

Od roku: 2001

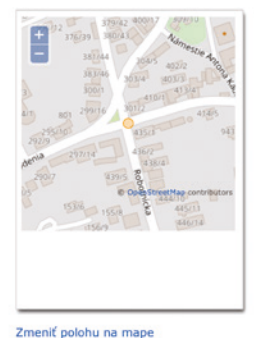
Informácie:

Rok	Deň priletu	Počet mláďat	Pozorovateľ
2019	21. marec	3	Iado mrti
2018	23. marec	3	marika, Ruzo Jurešovi, Slavo Vongrej
2017	24. marec	3	Iado mrti, Ján Lacička
2016	31. marec	3	Slavo Vongrej
2015	Neznámy	4	Ing. Vladimír Práznovský, Slavo Vongrej
2014	22. marec	2	Ing. Vladimír Práznovský, Slavo Vongrej
2013	Neznámy	3	Slavo Vongrej
2012	6. apríl	4	Gabriela Kadárová, Slavo Vongrej
2011	24. marec	4	Gabriela Kadárová, Slavo Vongrej
2010	Neznámy	2	Silvia Mikulaskova,
2009	4. apríl	4	Ľubka Maculasková, Vladimír Práznovský, Slavo Vongrej
2008	27. marec	3	Práznovský
2007	25. marec	3	Ing. Vladimír Práznovský
2006	24. marec	2	Ing. Vladimír Práznovský
2005	25. marec	4	Ing. Vladimír Práznovský, Slavo Vongrej
2004	Neznámy	4	S. Vongrej
2003	4. apríl	3	Ing. Vladimír Práznovský
2002	1. apríl	3	Ing. Vladimír Práznovský
2001	Neznámy	3	Ing. Vladimír Práznovský

Poznámky: Hniezdo na podložke na samostatnom stĺpe pri hasičskej zbrojnici




Dátum pridania: 07.04.2010 10:57



Zmeniť polohu na mape

Pridať obrázok



Atlas hniezd bociana bieleho

Online sledovanie bocianích hniezd

**Prileteli prví**  
Kliknite sem

Atlas hniezd bocianov

Štatistika bocianích hniezd


Ekovýchový program Bocian

Ochranu podporili


Podporte

Informačný spravodaj


Online sledovanie bocianích hniezd




Zadajte názov obce Vyhľadať



**Pridať nové hniezdo**



**Ekovýchový program Bocian**



**Adoptovať bocianie hniezdo**

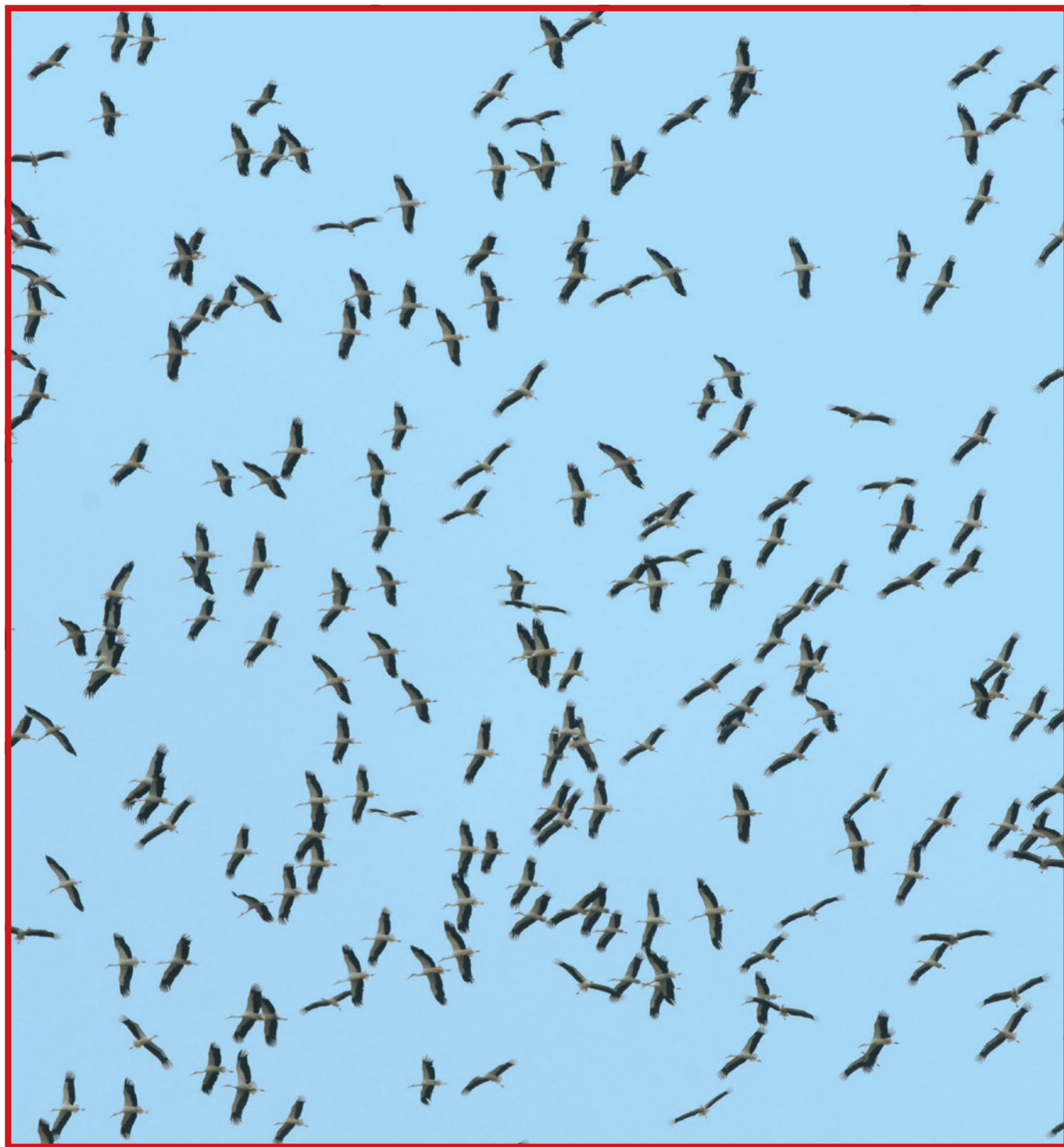
Rovnako postupujte aj vtedy, keď zistíte, že ide o nesúlad popisu hniezda s reálnym stavom. Podľa toho aký údaj chcete k danému hniezdu vložiť, vkladajte ho po kliknutí na príslušný popis (dátum priletu, počet mláďat) resp. fotografiu hniezda. Ak údaj o prilete prvého jedinca, či počet vyvedených mláďat vložil do databázy niekto pred vami a je podľa vás nesprávny, program vám už nemožní vstúpiť a zadať nový údaj. V takom prípade využite komentár v spodnej časti a oznámte nám vašu verziu pozorovania. Vkladať počet vyvedených mláďat odporúčame až koncom júna. V tom období už nedôjde k výraznejšej zmene počtu mláďat na hniezde, nedopustíte sa omylu.

Pred vložением údajov, fotografií hniezda do Atlasu hniezd venujte zvýšenú pozornosť tomu, či hniezdo, ku ktorému pripisujete údaj zodpovedá popisu. Fotografie hniezd robte so širším okolím a ideálne je pre vierohodnosť mať v pozadí nenný charakteristický objekt v danej lokalite. Fotografie detailov s bocianmi na hniezde sú takmer všetkých hniezdach

rovnaké, preto ich využívame len na potvrdenie stavu a počtu mláďat a preradíme do galérie fotografií na stránke. Ak sa jedná o menšiu nezrovnalosť (nesprávne uvedený dátum priletu, počet mláďat či meno pozorovateľa) upozorníme nás na to osobitne mailom. Údaje ako pridanie nového hniezda, fotografií prechádzajú schválením administrátorom, preto ich nevidíte na stránke ihneď po vložení. Buďte trpezliví, administrátor prechádza stránku v hniezdnej sezóne takmer každý deň, v mimosezónnom období priebežne podľa potreby. Robí to dobrovoľne bez nároku na odmenu popri svojej práci.

Správca stránky si vyhradzuje právo na korekciu dát, preto je pre nás dôležitý spätný kontakt s vami. Uvádzajte pri pravidelnom zadávaní dát stále rovnaké meno či iniciály kvôli jednotnému výberu údajov. Program nezaznamenáva vašu mailovú adresu, preto nemáme na vás spätný kontakt pre prípadné potreby objasňovania či upresňovania hlásenia. Na tieto účely využívame možnosť komentára.





## Obrazový manuál spravodajcu bocianov bielych



Vydanie podporila Slovenská agentúra životného prostredia v rámci Zeleného vzdelávacieho fondu a projektu Učíme sa o vtáctve.

**Autori textu:** Miro Fulín, Ján Gúgh  
**Autori fotografií:** M. Fulín, J. Svetlík  
**Rok vydania:** 2019  
**Počet kusov:** 1000 ks  
**Tlač:** Alfaprint a.s.

